

Ajankohtaista / STM

- Valmistautuminen uuteen hallituskauteen
- Kaatuneen sote-uudistuksen pohjalta uusien sote-rakenteiden reunaehtojen määrittely poliittisen päätöksenteon tueksi
- Poliittisen prosessin jälkeen melko nopeasti valmius lähteä uuden sote-kokonaisuuden valmisteluun, edellisestä vaiheesta paljon hyödynnettävää
- Hallinnonalalla Luova-prosessin jatko?
- Paljon lainsäädäntöä, purettavaa edelliseltä hallituskaudelta
- Laki sosiaali- ja terveystietojen toissijaisesta käytöstä viimeisiä edellisen hallituksen aikana läpi menneistä laeista
- Lainsäädännössä tulossa (hallitusohjelmasta riippuen) mm. Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä ja laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä – kokonaisuudistus, asiakasmaksulaki, tietosuojasetuksen toimeenpano, uusi asiakas- ja potilaslaki (IMO), biopankkilain kokonaisuudistus, laki genomikeskuksesta ja genomitietojen käsittelystä

Saamenkieliset palvelut

- Ajankohtaista erityisesti saamelaisten ja valtion välisen totuus- ja sovintokomission työn käynnistäminen
- Edellytyksenä psykososiaalisen tuen riittävä järjestäminen
- Liikkeelle lähdetään palkkaamalla koordinaattori mutta palvelujärjestelmää on pystyttävä erityisesti saamenkielisten mt-palvelujen osalta vahvistamaan
- Saamelaiskäräjät käsittelevät kysymystä sovintoprosessiin lähdöstä kesällä
- Uuden hallituksen aloittaessa pyritään resurssilisäys saamaan mukaan ohjelmaan

Sosiaalihuoltoon liittyvän selvitystoiminnan kokonaisuus vuoden 2019 alussa

- Sosiaalityön tulevaisuus – Anna Metteri, Pekka Karjalainen, Minna Strömberg-Jakka
- Sosiaalihuollon ammattihenkilöiden muutostarpeet – Anneli Pohjola
- Sosiaalihuollon kehittämisen organisointuminen uudistuvissa sosiaali- ja terveydenhuollon rakenteissa – Anu Muuri (tarvitaan valtakunnallisesti yhtenäiset, pysyvät kehittämisen rakenteet, viidelle alueelle yliopistoyhteistyötä vaativa kehittäminen, ei erillisiä OT-rakenteita)
- Sosiaalihuollon tehtävärakenne maakunnissa – Petri Vuorijärvi, Mervi Raappana, Petri Kinnunen (maakunnallinen rakenne vaihtelee merkittävästi ja sosiaalityöntekijöiden kokonaisuus pieni, tehtävärakennetta järkevää kehittää erityisesti sosionomien ja sosiaalityöntekijöiden työnjaon osalta, vaihtuvuus merkittävän suurta erityisesti lastensuojelussa, sosiaalityöntekijäpula?)
- Ratkaisut lastensuojelun kuormituksen vähentämiseen ja tiekartta siirtymisestä kunnallisesta maakuntapohjaiseen lastensuojeluun – Aulikki Kananoja (Sijaishuollon valvonta, työntekijäkohtaisen asiakasmäärän rajaaminen, työhön liittyvän kuormituksen huomioiminen, vaikuttavuuden seuranta ja arviointi, laajemmat hartiät toteuttamiseen)
- Selvitys julkisen vallan käytöstä ja muusta hallintotyöstä sosiaalityössä – Eeva Nykänen, Eeva Liukko, Anu Muuri.
- **»Ydinviestien esiin nostaminen hallitusohjelman valmisteluun!**

Kuva sosiaalihuollon ammattihenkilölaista

- Erittäin myönteinen suhtautuminen lakiin ja sen toimivuuteen (85% lakiin kirjatut oikeudet ja velvollisuudet toimivia)
- Ei suuria tarpeita muuttamiseen
- Lain hyödyt:
- parantanut palveluiden laatua ja sosiaalihuollon arvon kehitystä (asiakkaan oikeudet ja asiakasturvallisuus paranevat)
- tehtävärakenteen ja rekrytointikäytäntöjen selkiytyminen (ammattien profiloituminen sekä ammatillisen työn tuleminen näkyväksi ja hallittavaksi)
- ammattitaitoisten ja pätevien ammattihenkilöiden merkitys alan kehittymiselle, jossa ratkaisevaa on korkeatasoinen osaaminen
- valvonnan helpottuminen ammattihenkilöiden oikeudesta toimia ammatissaan (työnantajat ja asiakkaat voivat tarkistaa ammattioikeudet amha-rekisteristä)
- Laki mahdollistaa sosiaalihuollon kehittämisen

 MINISTRY OF SOCIAL AFFAIRS AND HEALTH

Silti joitakin kipukohtia

- Lain soveltamisala epäselvä – koskee ammattihenkilöitä toimintasektorista riippumatta
- Siirtymäsäännösten soveltaminen – vaikka siitä on säädetty
- Nimikesuojattujen erilainen sääntely – ongelma / jos menettää nimikesuojan, voi jatkaa toisella tavoin nimetyssä tehtävässä
- Erikoissosiaalityöntekijän puuttuminen laista, vrt. erikoislääkäri
- Julkisen vallan käyttö ja sosiaalityöntekijän ammattioikeudet - selkiyttäminen
- Tilapäisenä ammattihenkilönä toimiminen – ei kannatusta muuttamiselle
- Ammatillisen kehittymisen ja osaamisen tukemisen veloitteet – täsmentäminen
- Sosiaalihuollon erityispiirteet ja kysymys yhteisestä amha-laista terveydenhuollon kanssa – esille runsaasti aloja luonnehtivia eroja
- Kokoava huomio: sosiaalihuoltoa koskevan tutkimuksen puute - ruokkii paikalleen juuttuvia ja myytteihin/uskomuksiin perustuvia keskusteluja – alan keskusteluissa runsaasti esillä olevat näkökulmat eivät saaneet tutkimusaineistossa tukea

 MINISTRY OF SOCIAL AFFAIRS AND HEALTH

Sosiaalityön tulevaisuus - työn tausta

- Ministeri Saarikko järjesti keväällä 2018 pyöreän pöydän keskustelun aikuissosiaalityön roolista osana sote-uudistusta
- Tavoitteena vahvistaa keskustelu sosiaalityöstä osana silloista sote-valmistelua ja selkiyttää erityisesti aikuissosiaalityön roolia toimeentulotuen kela-siirron jälkeisessä tilanteessa
- STM asetti 2.10.2018 selvityshenkilöryhmän pohtimaan sosiaalityön tulevaisuutta sekä laatimaan konkreettiset toimenpide-ehdotukset tulevaisuuden vision toteuttamiseksi
- Selvityshenkilöryhmä: YTT Anna Metteri, VTL Pekka Karjalainen ja VTM Minna Strömberg-Jakka
- Työskentelyaika 10/2018 → 3/2019
- Työn tukena laaja taustaryhmä
- Hyödynnetään kansallisia työryhmiä ja verkostoja sekä kokeiluhankkeita

Sosiaalityön tulevaisuus –selvitysryhmän tehtävä

- Määritellä, mihin aikuissosiaalityöllä pyritään yhteiskunnassa, yhteisöissä ja yksilöiden kohdalla
- Tunnistaa keskeiset ilmiöt ja toiminta-areenat, joiden kohdalla st:n osaamista eniten tarvitaan
- Löytää keinoja st:n tavoitteellisuuden ja vaikuttavuuden näkyväksi tekemiseen ja todentamiseen arjen perustyössä
- Esittää ratkaisuja sosiaalityön osaamistarpeisiin vastaamiseksi sekä vaikuttavien työmenetelmien ja monitoimijaisen yhteistyön edistämiseksi
- Esittää konkreettisia st:n ja asiakasohjauksen toimintamalleja maakunnallisessa toimintaympäristössä
- Huomioida erityisesti paljon palveluja tarvitsevien asiakkaiden tarpeisiin vastaaminen

Visio: Sosiaalityö 2030

Tulevaisuuden sosiaalityö toimii **mahdollisimman lähellä ihmisten elämänpiiriä**. Sosiaalityö **on matalalla kynnyksellä** tavoitettavaa lähipalvelua, jolle on ominaista kasvokkainen tai etäyhteyksin tapahtuva **vuorovaikutus, yhteisöllinen lähestymistapa ja yhteiskunnallinen näkökulma**. Ymmärrys paikallisista ja globaaleista ilmiöistä sekä toimintaympäristöistä suuntaavat työtä.

Sosiaalityö käyttää **systematisoituja ja kumppanien kanssa jaettuja vaikuttavia toimintamalleja ja menetelmiä** sekä soveltaa niitä ihmisten yksilölliset tarpeet huomioiden. **Tutkimukseen, kehittämiseen ja innovointiin** perustuvat käytännöt rakentavat sosiaalityön monialaista menetelmällisyyttä. Sosiaalityö on erityistä asiantuntijuutta vaativa ala, joka rakentuu vahvasti myös ammattieettisten periaatteiden varaan.

Sosiaalityö on luonteva **osa tulevaisuuden sosiaaliturvaa**, jossa se kantaa erityistä vastuuta osallisuuden edellytyksistä kaikille. Hallinnon ja palvelukäsitysten muuttuessa sosiaalityö on hallinnonalat ylittävää työtä.

Tiekartan pääteemat ja toimenpidesuosituksat

Osaava ja vaikuttava sosiaalityö

- **Sosiaalityöhön tulee kehittää systematisoituja ja vaikuttavia työmenetelmiä.** Niitä sovelletaan sosiaalityön eri toiminta-areenoilla palvelukokonaisuuksien ja -ketjujen kehittämistyössä. Erylistä huomiota tulee kiinnittää paljon palveluja tarvitsevien tunnistamiseen sekä taitojen kehittämiseen ihmisen kohtaamisessa ja tukemisessa.
- **Osaamista tulee kehittää laaja-alaisissa kokonaisuuksissa eli orientaatioissa,** joita ovat varhainen tuki ja hyvinvoinnin edistäminen sosiaalisina investointeina, tehostettu yksilökohtainen sosiaalityö, yhteisösosiaalityö ja rakenteellinen sosiaalityö.
- **Sosiaalityössä on selkeytettävä vaikuttavuuden seuranta** sekä otettava käyttöön sosiaalityöhön sopivat vaikuttavuutta, hyvinvointia ja toimintakykyä arvioivat mittarit. Vaikuttavuusmittarien tulee eritellä työskentelyn tavoitteet, käytetyt työmenetelmät, asiakkaan elinolosuhteet ja työskentelyssä saavutettu muutos. Vaikuttavuuden seuraamisen tulee olla asiakasta osallistavaa ja sen on lisättävä työskentelyn vastavuoroisuutta. Mittarit tulee integroida asiakastietojärjestelmiin ja vaikuttavuuden tulee olla koko palvelutoimintaa läpäisevä periaate.
- **Sosiaalityön osaamista tulee tukea tutkimuksen, tutkivan kehittämisen, innovaatiotoiminnan ja osaamisen johtamisen avulla.** Sosiaalityön ammattilaisten ja asiantuntijoiden työn tulee olla riittävän autonomista ja motivoivaa..

Kumppanuuksia luova sosiaalityö

- **Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut on toteutettava käyttäjä- ja elämäntilanelähtöisesti.** Poisohjaamisen kulttuurista on luovuttava, ja asiakkaan on saatava tarvittaessa akuutti apu tilanteessa, jossa hänet ensimmäiseksi kohdataan. Sosiaalityöntekijän täytyy olla mukana sosiaali- ja terveydenhuollon moniammatillisissa tiimeissä. Erikoissairaanhoidossa sosiaalityöntekijän osaaminen on tunnistettava ja sisällytettävä palvelukuvauksiin eri toimialueilla.
- **Kela-yhteistyöhön on rakennettava menettelytavat, joilla voidaan ehkäistä etuuksien viivästyminen sekä etuuksien ja palvelujen väliin putoaminen.** Kelan ja sosiaalityön roolit, työnjako ja asiakasohjauksen periaatteet on selkeytettävä. Tietoteknisten ratkaisujen on oltava toimivia sekä asiakasrajapinnassa että viranomaisten kesken. Kelaan on lisättävä koulutusta ja osaamista sosiaalityöstä ja sosiaalipalveluista
- **Yhteistyössä työvoimapalvelujen kanssa sosiaalityöntekijän on käytettävä osallisuutta luovia ja kannustavia menettelytapoja** sekä autettava ihmisiä löytämään omat unelmansa ja paikkansa yhteiskunnassa. Mitä korkeampi työllisyystavoite yhteiskunnalla on, sitä merkittävämpi rooli on sosiaalityöllä ja toimintakyvyn tukemisella.
- **Sosiaalityön osaaminen ja toiminnan edellytykset on varmistettava eri areenoilla** kuten sosiaalihuollossa, terveydenhuollossa, mielenterveystyössä, kuntoutuksessa, työterveyshuollossa, päihdetyössä, lapsiperheiden sosiaalityössä, vammaistyössä, vanhustyössä, kouluissa ja ammattioppilaitoksissa, maahanmuuttotyössä, rikosseuraamustyössä, poliisin ja puolustusvoimain työssä sekä julkisissa että yksityisissä organisaatioissa.
- **Järjestöyhteistyö on vakiinnutettava sosiaalityön osaksi.** Sosiaalityössä on opittava hyödyntämään luovia ja spontaaneja paikallisia kumppanuuksia asiakkaiden ja asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi.

Ilmiölähtöinen ja yhteiskunnassa vaikuttava sosiaalityö

- **Sosiaalityötä on kehitettävä ilmiölähtöiseksi ja sektorirajat ylittäväksi työksi**, joka välttää ongelmalähtöistä asioiden käsittelyä. Ilmiölähtöinen sosiaalityö pystyy löytämään ongelmien juurisyytä, joilla on merkitystä työn vaikuttavuuden ja varhaisen tukemisen kannalta.
- **Ilmiöt ovat ajassa muuttuvia, joten niitä ei tule pilkkoa asiakasprosessin eri vaiheisiin eri palveluntuottajille** (vrt. tuotteistaminen), vaan niitä luonnehtii kokonaisvaltaisuus, mikä on sosiaalityön erityinen vahvuus.
- **Rakenteellinen sosiaalityö tulee vakiinnuttaa jatkuvasti käytössä olevaksi toimintamuodoksi**. Se tunnistaa ajalle tyypillisiä tai paikallisia ilmiöitä parantaen palvelujen kohdentumista ja tavoitteenmukaisuutta. Tulee luoda toimintakäytännöt, jotka mahdollistavat rakenteellisen sosiaalityön ja sosiaalisen raportoinnin tuottaman tiedon hyödyntämisen päätöksenteossa.
- **Globaalit ja ylirajaiset ilmiöt tulee huomioida sosiaalityön osaamisalueina**. Sotiin ja konflikteihin liittyvällä pakolaisuudella, ilmastonmuutoksella ja siihen liittyvällä elinmahdollisuuksien kapeutumisella voi tulevaisuudessa olla suuri merkitys hyvinvoinnille ja ympäristön kestävyydelle ja sitä kautta yksilöille.

Osallistava ja valtaistava sosiaalityö

- **Osallisuus nähtävä** sosiaalisena, toimintakyvylisenä ja taloudellisena hyvinvointina.
- **Osallisuuden esteet tulee tunnistaa ja purkaa**. Asiakaskohtainen sosiaalityö tarvitsee tuekseen yhteisöllisiä ja rakenteellisia orientaatioita.
- **Sosiaalityössä on lisättävä osallisten asiantuntemuksen hyödyntämistä**, tästä saatavan tiedon seuranta ja arviointia sekä edellytettävä eri palveluntuottajien sitoutumista näihin periaatteisiin. Yhteiskehittämistä tulee hyödyntää palvelujen suunnittelussa sekä sosiaalityön menetelmien kehittämisessä. Sosiaalityö on myös asiakkaiden etuja ja oikeuksia ajavaa työtä.
- Asiakasraadeista, **vertaistukea antavista tahoista**, kokemusasiantuntijoista ja kehittäjäasiakkaista tulee rakentaa **laajempi verkosto**.
- **Sosiaalityön tulee olla jalkautuvaa matalan kynnyksen lähipalvelua**, jossa toteutuu alueperustainen yhteisöllinen lähestymistapa. Digitaalisten palvelujen kehittämisessä on huomioitava palvelujen tarpeenmukainen saatavuus ja asiakkaiden mahdollisuudet hyödyntää palveluja.

Sosiaalityön valtakunnallinen kehittämisohjelma

- Aikuisten parissa tehtävän sosiaalityön uudistamiseksi ja konkretisoimiseksi on toteutettava valtakunnallinen kehittämisohjelma, joka määrittää pilottien avulla aikuissosiaalityön paikat ja roolit uudistuvassa sosiaaliturvassa, palvelujärjestelmässä sekä paikallisissa toimintaympäristöissä. Kehittämistyössä on hyödynnettävä Toimi-hankkeen, PRO-SOS ja ISO-SOS -hankkeiden sekä Osallistavan sosiaaliturvan kuntakokeilun tulokset.
- Kehittämisohjelman tavoitteet tulee sitoa soveltuvin osin sosiaaliturvan kokonaisuudistukseen etuuksien ja palvelujen yhteensovittamiseksi sekä palvelujen resursoimiseksi. Uudistuvat sosiaalityön palvelut toteuttavat samanaikaisesti osallisuuden, osaamisen, toimintakyvyn ja työllisyyden tavoitteita.

Erityisiä sosiaalityön painopistealueita

- Panostamalla mm. näihin..

Sosiaalityön vaikuttavuus esiin

- Sosiaalihuollon kustannukset muodostavat merkittävän osan koko sote-kustannuksista
- Sosiaalityön rooli myös terveydenhuollon kustannuksiin – erityisesti paljon palveluja käyttävät
- Syrjäytymisen kustannukset ja sosiaalityön rooli syrjäytymisen ehkäisemisessä
- Työllisyyden nosto keskeisiä tavoitteita → koko sote-sektorin rooli siinä
- 75%:in työllisyystavoitetta vaikea tavoittaa ilman väestön terveyttä ja sosiaalista toimintakykyä parantavia toimia
- Sosiaalityön panostukset sinne missä tarvetta eniten – nyt sosiaalityön rooli on heikoin siellä missä tarve suurta (maahanmuuttajat, vankilasta vapautuvat jne.)

Toimivan sosiaalihuollon kokonaisuuden edellytykset/osa-alueet:

- JÄRJESTÄMINEN
  - Leveät hartiat
  - julkista vallankäyttöä sisältävien tehtävien /toimivallan tarkentaminen
  - Tarkoituksenmukaiset rakenteet vaativille ja harvoin tarvittaville palveluille
  - Valmius- ja varautuminen
- OSAAVAT AMMATTILAISET
  - Koulutusjärjestelmän kehittäminen
  - Tehtävärakenteen tarkentaminen
  - Kelpoisuuksien määrittely
  - Erityisosaamisen määrittely ja toimintaväylät
  - Tiedolla johtaminen
- TUTKIMUS JA KEHITTÄMINEN
  - Toimintarakenteet
  - Rahoituksen turvaaminen (VTR)
  - Vaikuttavat työmenetelmät ja käytännöt

Toimivan kokonaisuuden edellytykset (jatkuu)

- TIEDONHALLINTA JA ICT
  - Tiedon tuotannon ja kirjaamisen kehittäminen
  - Indikaattorien ja mittarien määrittely ja käyttöönotto
  - Toimivat ja yhteensopivat tietojärjestelmät
- PALVELUTUOTANTOA OHJAAVA LAINSÄÄDÄNTÖ
  - Toimivat peruspalvelut
  - Erityispalvelujen roolin selkeyttäminen
  - Sosiaali- ja terveydenhuollon yhteiset palvelut
  - Muut integroituneet palvelut
- KANSALLISEN OHJAUKSEN VAHVISTAMINEN
  - Lainsäädännön toimeenpanon tukeminen
  - Suositukset, kansalliset toimintamallit, painopisteet
  - Sosiaalihuollon palveluvalikoimaneuvosto?

NÄYTTÖÖN PERUSTUVA KÄYPÄ HOITO vs. TIETÖÖN PERUSTUVA SOSIAALITYÖ

- Lääketieteellinen maailmankuva
- Eksakti tieto -käsitte
- Diagnoosi A + hoito B = vaikutus C
- < Tarpeeksi usein toistettu koeasetelma + satunnaistettu vertailuryhmä tuottaa näytön vaikuttavuudesta
- Toimintavarmuus: kaavamainen prosessi ja hierarkkinen tehtäväjako
- Tietopohja = luettelo hoidoista joilla hyväksyty näyttö
- Yhteiskunta- ja monitieteellinen maailmankuva
- Tiedon kriittinen arvio, tieto valtana
- Sosiaalisten tilanteiden ainutlaatuisuus+ kompleksiset vaikutussuhteet
- Paras saatavilla oleva tieto (tutkimuspohjainen, ammatillinen, kokemustieto, paikallinen) + harkinta
- Toimintavarmuus: kokonaisvaltainen vastuullisuus + reflektio / harkinta + vuorovaikutus
- Tietopohja metodista mahdollisuuksista + luova soveltaminen tilanteeseen